

tivizmust. Az értékrekésztség az értéknuyjtás felé törekszik. A gyermek kezdettől fogva a többlet iránt érdeklődik. A többletnuyjtás tehát szervezetiileg kívánt. Ezek az értékes szellemi tartalmak nincsenek benne, azért nyujtani kell neki. A tápláló, erősítő, életfejlesztő nevelés és művelés tehát többletnuyjtásra van utalva. Wichmann a reformpedagógia ellen fordul voltaképpen, mikor azt bizonyítja hogy a nevelés a közösség és nevelő részéről folyó áthagyományozás. A régi nemzedék továbbadja az ifjabb nemzedéknek a szellemi javakat. A többletnuyjtás egész átfogó értelme épen az, hogy a népiség élete az értékeléssel szétszakíthatatlan kapcsolatban van. Ahol nincs többletnuyjtás, ott a tárgyi, az átadott tartalom, megrövidül, szóval az egész szenved csorbát. Ez a többletnuyjtás szépen összeegyeztethető a fejlődési korok és helyzetek kiméletével, csak számolni kell a korral, a nemmel, az életkörrel, a tárgyi igényekkel, az egészséges foglalkoztatási törekvéssel, mely a kultúra egészébe akar fokozatosan beleilleszkedni.

A reformpedagógia sokszor túlzásba ment a szubjektivizmus terén és e közben megfeledkezett a természetről, az egyszerű nyujtás pedagógiai véték. Így hirdette azután tévesen, hogy az egyszerű nyujtás pedagógiai véték. Nem számolt az örömteli ösemeri kétségtelen készséggel a többlet átvétele iránt, noha elfogulatlansággal könnyű megállapítani a fejlődés minden korában annak elnyomhatatlan jelentkezését és kielégülni törekvését. A növendék valósággal zavarban van, mikor játékkal traktálják, a helyett, hogy többletszükségeit nyujtanák.

Kétségtelen, hogy Wichmann nem úszik az árral. Sem a reformpedagógia, sem a politikai pedagógia nem eszménye. Mindenkor megállapítja a jót és a rosszat és csak azt nyujtja, amit tapasztalt, elfogadhatónak és értékesnek talált.

Dr. Bittenbinder Miklós.

Wilhelm Ellbract: Erziehung in der Familie. Paderborn, 1936. Verlag Schöningh. 176. lap.

A szülőknél ma tapasztalható nevelési *bizonytalanság* nem magyarázható pusztán az ifjúság-nevelés *tényleges* nehézségeivel, hanem azzal is, hogy pedagógiai *csökkenetségi érzelm* hatalmasodik el sokakon. A nevelésre jogosultak és nevelésre kötelezettek ezen bizonytalansági és alkalmatlansági érzése a nevelés mai *eltárgyasodásának*, mondhatnók *eltudományosodásának* következménye. A pedagógiailag nem képzettek *laikusoknak* lesznek minősítve és ők maguk is laikusoknak tartják magukat, mint akik a nevelés tárgyhóhoz nem sokat értenek. Kétségtelen, hogy a neveléstudománynak megvan a maga szüksége és hivatása, de ép oly kétségbevonhatatlan, hogy a nevelés, főleg a családi nevelés, *emberi ösfunkció*, mely alapján véve nem tehető függővé kizárólag a tudományos kiképzéstől. Ezzel nem azt mondjuk, hogy a családi nevelés teljesen elszakadhat a továbbképzéstől, sőt ellenkezőleg valljuk, hogy a nevelési akarat és képesség igenis iskolázásra szorul. Mégis annyit le kell szögeznünk, hogy ezen akarat és tehetség alapfeltétele elsősorban nem a tudományos képzettség, hanem a családi élet *reális* rendszerősége.

Ezt a tételünket fejtegeti és bizonyítja Ellbracht részben elméleti, de főleg *gyakorlati* alapon. Nem sokat beszél a családi rend értékéről, hanem azt a szélességében és mélységében konkrétan mutatja be, főleg a Krisztus életében és tanításában megalapozott családi életben, a társadalom összejtében. De ezt a rendet sem eszményíti túl, hogy csodáljuk és elveszítjük bizalmunkat, hogy azt meg is tudjuk valósítani. A fősúlyt a *tényleges*, a *lényeges*, a minden családban *lehetséges* rend meg-

rajzolására fekteti és ezzel *önbizalmat* fejleszt ki bennünk, hogy azt mi is *képesek vagyunk* kialakítani.

A könyv bevezető része a családi *rendről* beszél. Megrajzolja a családi élet alapját: a *házas életet* és a *szülők szerepét* abban, még pedig nemcsak az *anyákét*, hanem, a szokástól eltérően, az *apákét* is. Nekünk ez a rövid rész *mesterinek* tűnik fel, mikor a családi *hatalom* hordozójának minősíti az apát és megállapítja, hogy a családi rend *rovására* van, ha az apa ezzel a hatalommal *nem rendelkezik*, vagy, amikor *szükséges, nem gyakorolja*.

A következő fejezet a családot *átfogó* életrendeket: a *természetet, a hazát, a népet, az egyházat* ismerteti. Jól esik itt látni, hogy a szerző *reális*. A családot *nem* idealizálja túl. *Nem zárja el a nagyvilágtól*, A család nála az átfogó életrendeknek, az erőteljes, *egész* életnek sejtje. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy ez a családi élet igazi *otthon* legyen, amely mindennek az *alapja* és *összehangolója*, melynek *élménye* minden tanításnál fontosabb és *hatásosabb*, mert akkor is *sugall*, mikor az már *megszűnt*.

Kitűnő a gyermek *lelki fejlődéséről* szóló részletes fejtegetés. A szerző *tudományos jártassága* és *családapai tapasztalata* szerencsésen olvad benne össze. A gyermek életmenete, közvetlen, konkrét, szinte képszerű bemutatásban tárul fel előttünk a tehetetlen gyermekkortól az érett férfi- és nőikorig, miközben a fejlődő egyéniség képessé válik az *értéket megvalósítani*, mert az élet célja és értelme épen az, hogy az ember a *hétköznapi munkaruhájában is az isteni életterv szerint tudjon élni*.

Ezen az alapon tárgyalja azután a szerző a családi rend nevelés útján való biztosításának kérdését. Ez a rész tehát a voltaképeni *pedagógiai fejezet*, mely tárgyilag és fogalmazás szerint is *elsőrangú*. Itt beszél az *engedelmesség* ma fennem követelt parancsáról. Ezt követeli a mai *kollektív korszellem*. Ennek kifejlesztésére kell a szülőnek is törekednie. Mivel a nevelés *szabad tevékenység, nem folytonos töprengésen alapul*, hanem ösztönszerű. A *biztosság* és a *találat* csak így jöhet létre. A *felelősség* a tettért ezzel nem szűnik meg, csakhogy a *meggondolásnak*, a cél érdekében szükséges út és mód megállapításának, a nevelési tett *előtt tisztázottnak* kell lennie. Ez azt jelenti, hogy a *parancsolás művészete* az *összszemélyiség spontán kifolyásaként jelentkezik*. Ez *receptekkel elérhetetlen*. Csakis *jellemfejlesztéssel* közelíthető meg. Beszél a szerző azután a *büntetésről* és a *jutalmazásról*, a *szokásról* és a *játékról*. Mindenkor az *átélt, tapasztalt* életet tárja fel, de *sohasem marad rabja a pillanatnak*, az *esetnek*, hanem mindig távolabbra: az *egészre* mutat. Ezzel rávezeti az olvasót, hogy nevelőnek *nem mankókra* van szüksége, hanem a *saját lelki és szellemi erőire* kell támaszkodnia.

Az utolsó fejezet a családi nevelés *határait* állapítja meg. A nevelés közben olyan hatalmak is közreműködnek, amelyek befolyásolása szülő részéről *nem nagyon lehetséges*. A gyermek *öröklött természetével*, a *környező világgal*, az emberi lélek szabadságával szemben *kevés* hatalma van. *Sorsa felett a végső döntés mindenkinek saját kezébe van téve!* Ebből sok *veszély* fakad, de sok *boldogság* is!

A könyv gondolatmenete világos és meggyőző. Előadása konkrét és közérthető. Ára pedig oly alacsony, hogy szülők és nevelők könnyen megszerezhetik tanulmányozás és megszívlelés céljából.

Dr. Bittenbinder Miklós.